

BİREYSEL EMEKLİLİK TASARRUF ve YATIRIM SİSTEMİNİN VERGİSEL BOYUTU

Mesut YÖRÜK^(*)

1 - GİRİŞ

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu olmak üzere ilgili tüm kesimlerin görüş ve önerilerinin değerlendirildiği ortak bir metin ve sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak TBMM tarafından 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilmiş, 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Kanun, yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4632 sayılı kanun ile paralel olarak, Bireysel emeklilik sistemine yönelik vergisel teşvikleri düzenlemek amacıyla 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe giren “Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile bireysel emeklilik sisteminde katılım aşamasında katılımcılara ve çalışanları adına katkıda bulunan işverenlere, fonların yatırıma yönlendirilmesi aşamasında ve birikimlerin toplu para veya maaş şeklinde geri alınması aşamasında vergi teşvikleri getirilmiştir.

Bireysel emeklilik sistemine katılımı arttırmak ve sistemin etkili bir biçimde uygulanabilmesini temin etmek amacıyla gerekli olan mevzuat çalışmaları yapılmış, idari ve hukuki çerçeve çizilmiştir. Mevzuata ilişkin düzenlemeler sistemin faaliyete geçmesinden sonra da devam etmiştir.

Bilindiği üzere, 13 Haziran 2012 tarih ve 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile daha önce vergi matrahından indirim yolu ile kullanılan vergi avantajı uygulaması kaldırılarak yerine devlet katkısı sistemine geçilmiştir. Dolayısıyla, bu güne kadar uygulanan sistemde yapısal bir değişikliğe gidilmiştir.

^(*) Vergi Müfettiş Yardımcısı

6327 Sayılı yasa ile yapılan değişiklik neticesinde tekrar güncel bir konu halini alan bireysel emeklilik sisteminin vergisel boyutu, bu sistemde yapılan değişikliklerin sosyo ekonomik etkileri, konuya ilişkin hukuki düzenlemeler bu çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir.

2- BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ MEVZUATI HAKKINDA GENEL BİLGİ

Yukarıda da açıklandığı üzere, 07.10.2001 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf Ve Yatırım Sistemi Kanunu ile getirilen bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bir özel emeklilik sistemidir.¹

Bireysel emeklilik sistemine fiil ehliyetine sahip, 18 yaşını doldurmuş kişiler katılabilir. Sisteme katılmak için şirket ile emeklilik sözleşmesi akdedilir. Emeklilik sözleşmesi; şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılması, hesaba katkı payı ödenmesi, ödenen katkı paylarının tercih edilen fonlarda yatırıma yönlendirilmesi ve hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine ilişkin esas ve usuller ile tarafların bu kapsamdaki diğer hak ve yükümlülüklerini düzenleyen sözleşmedir.

Katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir program dahilinde ödenmesini, tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir. Katılımcının birikimlerin ödenmesini talep etmesi veya başka bir şirket veya hayat sigorta şirketi ile yıllık gelir sigortası sözleşmesi yapması halinde şirket, katılımcının hesabındaki birikimleri bildirimin ulaşmasından itibaren en geç 10 iş günü içinde katılımcıya öder veya ilgili şirkete aktarır.

Emeklilik sözleşmesi süresi içerisinde, katılımcının vefat etmesi halinde lehdarı, sürekli iş göremezlik durumunun ortaya çıkması halinde ise katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerin kendisine ödenmesini talep edebilir. Katılımcının emekliliğe hak kazanmadan sistemden ayrılma talebinde bulunması halinde ise, bireysel emeklilik hesabındaki birikimler emeklilik sözleşmesi hükümleri çerçevesinde kendisine ödenir.²

Bireysel emeklilik sisteminin uygulamaya konulmasıyla birlikte, bu sisteme dahil olan çalışanlar ve çalışanlar adına katkıda bulunan işverenler için çeşitli vergisel teşvikler getirilmiştir. 193 Sayılı GVK'nun ilgili maddelerinde zaman içerisinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Son olarak, 13 Haziran 2012 tarih ve 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile vergi matrahından indirim yolu ile kullanılan vergi avantajı uygulaması kaldırılarak devlet katkısı sistemine geçilmiş, sistemden ayrılmalarda menkul sermaye iradı olarak tanımlanan ve stopaja tabi olan birikim tutarı uygulaması yerine, sadece irat tutarı üzerinden stopaj alınmasına yönelik değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerle, işverenler tarafından çalışanları adına bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecek katkı paylarının brüt ücretin %10'u kadar olan üst limiti %15'e çıkarılmıştır. Üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan

¹ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporu Kasım 2011

² 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Madde 6

dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketindeki emekliliğe yönelik birikimlerin veya taahhütlere ilişkin tutarların kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılmasına ilişkin verilen süre 31 Aralık 2015 tarihine kadar uzatılmış, aktarım, ayrılma ve emeklilik işlemlerinin tamamlanması için belirlenen işlem süreleri yeniden düzenlenmiş, sistemde kısmi ödeme almaya ve kıymetli madenlerden oluşan fonların kurulmasına imkan sağlanmasına ilişkin değişiklikler yapılmıştır.³

9 Kasım 2012 tarih ve 28462 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik ile, emeklilik sözleşmesinin yürürlüğe girme, cayma, aktarım, emeklilik hakkını kazanma koşulları yeniden tanımlanmış, işveren grup emeklilik sözleşmeleri hak ediş koşulları ve sistemden yapılan kesintiler yeniden düzenlenmiştir.

3- BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN VERGİSEL BOYUTU ile İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER ve 6327 SAYILI YASA İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Bireysel emeklilik sisteminin vergisel boyutuna ilişkin yasal düzenlemeler 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 22, 40, 63, 75, 86, 89, 94’üncü maddelerindeki değişiklikler ile yapılmıştır. Anılan 6327 Sayılı Kanunun 3, 6, 7 ve 9’uncu maddeleriyle Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikler 29/8/2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olup 4, 5 ve 8’inci maddeleriyle Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikler ise 1/1/2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Gelir Vergisi Kanununun ilgili maddeleri ve maddelerde yapılan değişiklikler aşağıda ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

3.1- Gelirin Türü Açısından

Bireysel emeklilik sisteminden elde edilen gelirler, GVK 75. maddesi hükmüne göre menkul sermaye iradı sayılmaktadır. Söz konusu maddedeki düzenleme aşağıdaki gibidir.

Eski hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 75 - ... Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır: ... 15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;	MADDE 75 - ... Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır: ... 15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından; a) On yıldan az süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlara ödenen irat tutarları, b) On yıl süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlar ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat tutarları.

³ (<http://www.egm.org.tr/?sid=70>) Erişim Tarihi :29.04.2013

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemeler, b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler, c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler. ...	16. Bireysel emeklilik sisteminden; a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.), b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil), c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil) Bu maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinde yer alan irat tutarı; varsa fesih ve iştirak kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek bulunur. Aynı fıkranın (16) numaralı bendinde yer alan irat tutarı; hak kazanılan Devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve Devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek bulunur.
--	--

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcılara emeklilik şirketleri tarafından yönetim gider kesintisi iadesi, katkı payı ödemesi ve benzeri şekilde gerçekleştirilen ve birikim tutarına dahil edilmesi gereken bonus ödemeleri ile gecikme cezaları, katılımcı tarafından ödenen katkı payı mahiyeti taşımadıklarından, bu tutarların irat olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcının bir emeklilik şirketi nezdindeki bireysel emeklilik sözleşmesine ilişkin birikimlerini diğer emeklilik şirketine veya aynı emeklilik şirketinde diğer bir sözleşmeye aktarması halinde, birikimlerin devredildiği yeni emeklilik şirketinden ayrılmaya veya birikimlerin devrolunduğu sözleşmenin sona erdirilmesine bağlı olarak yapılan ödemelerde, her bir emeklilik şirketi nezdindeki birikimler içinde yer alan katkı payı ve irat tutarlarının ayrı ayrı hesap edilerek toplam katkı payı ve irat tutarının hesaplanması gerekmektedir. Bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdindeki şahıs sigorta poliçelerinin bireysel emeklilik sistemine aktarılması durumunda da irat tutarları aynı şekilde hesaplanacaktır.

3.2- Gelir Vergisi İstisnası

Bireysel emeklilik sisteminden elde edilen gelirlerle ilgili gelir vergisi istisnasının yer aldığı GVK'nun 22. maddesi hükmü aşağıdaki gibidir.

Eski hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 22 - 1. Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır.	MADDE 22 - 1. Tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır.

Gelir Vergisi Kanununun 22'nci maddesinde, 6327 sayılı Kanunun ile yapılan değişiklik sonucunda; Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan sigorta şirketlerince tek primli yıllık gelir sigortalarına ilişkin yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Tek Primli Yıllık Gelir Sigortası, bir kimsenin hayatta kalması halinde hemen veya belirli bir süre sonra başlayarak ömür boyu veya belirli bir süre için düzenli bir gelir ödenmesidir. Gelir ödemesi, devre sonu olmak kaydıyla ömür boyu, sürekli, ertelemeli ömür boyu, ertelemeli sürekli olarak aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık yapılabilir. Söz konusu teminata ilave olarak sigortalının vefat etmesi halinde ayrıca vefat teminatı ödenir.

Tek Primli Yıllık Gelir Sigortalarında sigortalılara kar payı uygulaması yapılmaktadır. Sigortalının, akdettiği sigorta sözleşmelerinden doğabilecek yükümlülüklerini (ödeyeceği tazminatlar) karşılayabilmek için ayırdığı paranın (matematik karşılık) işletilmesinden doğan kar, kar payı olarak adlandırılır. Sigortacı bu karı yıllık gelire çevirerek ek gelir uygulaması yürütür.⁴

Bu düzenlemeyle, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlara yapılan ödemeler, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenlere yapılan ödemeler ile bireysel emeklilik sistemi veya şahıs sigortalarından vefat, maluliyet ve tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelere ilişkin istisna uygulamasına ise 29/8/2012 tarihi itibarıyla son verilmiş bulunmaktadır.

3.3- Gelir Vergisi Tevkifatı Açısından

Bireysel emeklilik sisteminden elde gelirler üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisinin yasal dayanağı GVK'nun 94. maddesinde yer almaktadır.

Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesinin birinci fıkrasında, 6327 sayılı Kanun ile (15) ve (16) numaralı bent hükümlerinde yapılan düzenleme uyarınca, tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım

⁴ www.vakifemeklilik.com.tr%2Ffiles%2Fform%2FBilgilendirmeFormlari, Erişim Tarihi :29.04.2013

sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri, birikimli şahıs sigortaları, emeklilik ve sigorta şirketleri ise, bireysel emeklilik sözleşmeleri dolayısıyla yaptıkları ödemelerde irat tutarları üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapmak durumundadır.

Bakanlar Kurulunun 12/1/2009 tarihli ve 2009/14592 sayılı Kararnamesinin eki Kararda değişiklik yapan 6/9/2012 tarihli ve 2012/3571 sayılı Kararı uyarınca, 29/8/2012 tarihinden itibaren yapılacak ödemeler için geçerli olmak üzere,

Bireysel emeklilik sisteminden;

- a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.) üzerinden %15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.
- b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.) üzerinden %10 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.
- c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.) üzerinden %5 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun 22 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, 6327 sayılı Kanunla yapılan ve 29/8/2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren değişiklik uyarınca, tevkifata tabi irat tutarlarına herhangi bir istisna uygulanması söz konusu değildir.

Katılımcı tarafından hak kazanılmaması nedeniyle Devlet katkılarının ve bunlara isabet eden irat tutarlarının Hazine'ye geri ödenmesi durumunda, söz konusu Devlet katkısı tutarlarına isabet eden irat tutarları üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

3.4- Yıllık Gelir Sigortası Ödemelerinde ve Programlı Geri Ödemelerde Tevkifat Uygulaması

Hak sahibine toplu para ödemek yerine, oluşmuş toplu para üzerinden düzenli gelir vermek üzere yapılan yıllık gelir ödemelerinde, Hazine Müsteşarlığı tarafından tasdiklenmiş "tarifeler" in teknik esaslarına göre hesaplanan yıllık gelir ödemelerinin içerdiği irat tutarı üzerinden tevkifat yapılacaktır.

3.5- Elde Edilen Gelirin Yıllık Beyanname ile Beyanı

Gelir Vergisi Kanununun 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin (a) alt bendinde, 6327 sayılı Kanunu ile yapılan düzenleme hükmüne göre, bireysel emeklilik sisteminden elde edilen ve tevkifata tabi tutulan iratların tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir. Anılan maddenin eski ve yeni hali aşağıdaki tablodaki gibidir.

Eski Hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 86 -Aşağıda belirtilen gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez. 1. Tam mükellefiyette; a) Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar, bu Kanunun 75'inci maddesinin (15) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı, ...	MADDE 86 -Aşağıda belirtilen gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez. 1. Tam mükellefiyette; a) Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar, bu Kanunun 75'inci maddesinin (15) ve (16) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı, ...

3.6- İşverenler Tarafından Ücretliler Adına Bireysel Emeklilik Sistemine Ödenen Katkı Paylarının Ticari Kazancın Tespitinde İndirimi

Çalışanları adına işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının gider olarak kabul edilip edilmeyeceğine dair GVK'nın 40. maddesi hükmü de aşağıdaki gibidir.

Eski Hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 40 -Safi kazancın tespit edilmesi için, aşağıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilir: ... 9. İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları. (Gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahının tespitinde dikkate alınan katkı paylarının toplamı bu Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde belirlenen oran ve haddi aşamaz.	MADDE 40 -Safi kazancın tespit edilmesi için, aşağıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilir: ... 9. İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (İşverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılacak katkı paylarının toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse bu Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz.). Bakanlar Kurulu bu oranı yansına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.

Gelir Vergisi Kanununun 40'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı bendinde 6327 sayılı Kanunla yapılan düzenlemedeki hüküm ile, işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının, **ücretle ilişkilendirilmeksizin**, ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesine imkan tanımaktadır.

Bu kapsamda indirim konusu yapılabilecek tutarın toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacaktır. Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse Gelir Vergisi Kanununun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak şahıs sigortaları prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını da aşamayacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun 40'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı bendi kapsamında yapılacak indirim, işverenler tarafından hizmet erbabına yönelik olarak sadece bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarını içermekte olup, şahıs sigorta primlerini içermemektedir.

Hem işveren tarafından bireysel emeklilik sistemine katkı payı ödenmesi hem de ücretli tarafından şahıs sigortalarına prim ödemesinin bulunması ve bunların toplam tutarının yukarıda belirtilen sınırı aşması halinde, indirimin öncelikli olarak ücret matrahının tespitinde mi yoksa ticari kazancın tespitinde mi yapılacağı konusu taraflarca, mükerrer indirimde izin verilmeksizin, serbestçe belirlenebilecektir.

Örnek 1: Ücretlinin Kasım 2013 döneminde şahıs sigortalarına yaptığı prim ödemelerinin tutarı 200 TL'dir. Bu tutara ilave olarak ücretli tarafından 150 TL, işveren tarafından 150 TL olmak üzere bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı tutarı 300 TL'dir.

Ücretli tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı tutarı olan 150 TL hiçbir surette vergiye tabi ücret matrahından indirilemeyecektir.

Bu verilere göre;

Aylık Brüt Ücret	2.000 TL
Şahıs Sigortalarına Yapılan Prim Ödemesi (ücretli)	200 TL
Bireysel Emeklilik Sistemi Katkı Payı Ödemesi (işveren)	150 TL
Önceki Dönemlerde (Ocak-Ekim/2013) İndirim Konusu Yapılmış Toplam Tutar (Varsayılan)	600 TL
Brüt Ücretin % 15'i	300 TL

İşverence ödenen katkı payı ile ücretli tarafından ödenen primlerin toplam tutarı 350 TL olmasına rağmen brüt ücretin %15'inin 300 TL olması nedeniyle, işçi ve işveren tarafından toplam indirilecek katkı payı tutarı 300 TL olacaktır.

İndirimde ücret matrahının tespitine öncelik verilmesi durumunda, ücretli tarafından ödenen prim tutarı 200 TL Gelir Vergisi Kanununun 63/3 üncü maddesi uyarınca, ücretin safi tutarının tespitinde indirim konusu yapılacaktır. Aynı dönemde işveren tarafından ödenen katkı payı tutarının ise sadece 100 TL'lik kısmı ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilecektir. İşveren tarafından ödenen ancak Gelir Vergisi Kanununun 40/9 uncu maddesi uyarınca indirilemeyen 50 TL

ise ücret olarak stopaj yoluyla vergilendirilmek suretiyle ticari kazancın tespitinde dikkate alınabilecektir. Asgari ücretin yıllık tutarı ayrıca dikkate alınacaktır.

Katkı paylarının ticari kazancın tespitinde dikkate alınabilmesi için; bireysel emeklilik şirketlerinin 4632 sayılı Kanunun 8'inci maddesinde yer alan hüküm uyarınca emeklilik branşında ruhsat almış şirketlerden olması gerekmektedir.

3.7- Anapara Tutarları Üzerinden Yapılmış Olan Kesintilerin Red ve İade İşlemleri

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci ve 94'üncü maddelerinde, 6327 sayılı Kanunun 6'nı ve 9'uncu maddeleri ile değişiklik yapan hükümler ile 29/8/2012 tarihinden itibaren emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından bireysel emeklilik poliçeleriyle ilgili yapılan ödemelerde sadece irat tutarları üzerinden tevkifat yapılması uygulamasına geçilmektedir.

6327 sayılı Kanunun 29/8/2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olan geçici 1'inci maddesine göre, 7/10/2001 tarihinden sonra akdedilmiş bireysel emeklilik poliçeleriyle ilgili olarak anılan geçici maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce emeklilik şirketleri tarafından yapılan anapara tutarları dahil ödemeler üzerinden tevkif edilerek ilgili vergi dairesine ödenen vergilerden irat tutarına isabet eden tutarı aşan kısım, hak sahiplerince tevkifatın yatırıldığı vergi dairesine müracaat edilmesi halinde 29/8/2012 tarihinden itibaren red ve iade edilebilecektir.

Bu iadenin yapılabilmesi için;

- 1- Hak sahiplerince tevkifatın yatırıldığı vergi dairesine müracaat edilmesi,
- 2- Müracaatın 29/8/2013 tarihinden önce yapılması,
- 3- Tevkifat uygulaması nedeniyle dava açılmaması veya açılmış olan davalardan vazgeçilmesi, gerekmektedir.

Hak sahiplerince yapılan red ve iade talepleri, başvuruda eksiklik bulunmaması koşuluyla, Vergi Usul Kanununun düzeltme zamanaşımı hükümleri dikkate alınarak yerine getirilecektir. Hak sahiplerince daha önceki bir tarihte ilgili vergi dairesine düzeltme başvurusunda bulunulmuş olması halinde, düzeltme zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasında bu başvuru tarihi dikkate alınacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesine 6327 sayılı Kanunla eklenen fıkra hükmü gereği red ve iade işlemlerine esas irat tutarı; bireysel emeklilik sistemi kapsamında yapılan ödemelerde ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları indirilerek hesaplanacaktır.

Hesaplanan irat tutarına isabet eden vergi;

- 1- on yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemeler için %15,
- 2- on yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %10,
- 3- bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %5

oranı dikkate alınmak suretiyle tespit edilecektir. İrat tutarına isabet eden vergi tutarını aşan, diğer bir ifadeyle irat hesaplandıktan sonra kalan anapara tutarına isabet eden tevkif edilmiş ve ödenmiş vergi tutarı 29/8/2012 tarihinden itibaren hak sahiplerine red ve iade edilebilecektir.

3.8- Bireysel Emeklilik Sistemine Ödenen Katkı Paylarının Ücret Matrahından ve Yıllık Beyannameyle Beyan Edilecek Gelirlerden İndirimi

Gelir Vergisi Kanununun 63 ve 89'uncu maddelerinde, 6327 sayılı Kanunun 5 ve 8'inci maddeleriyle yapılan değişiklikler uyarınca, 1/1/2013 tarihinden itibaren, ücretliler için vergiye tabi ücret matrahının; yıllık beyanname veren mükellefler için vergi matrahlarının tespitinde bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları indirim konusu yapılamayacaktır.

Eski Hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 63 - Ücretin gerçek safi değeri işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından aşağıdaki indirimler yapıldıktan sonra kalan miktardır. ... 3. Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, ...	MADDE 63 - Ücretin gerçek safi değeri işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından aşağıdaki indirimler yapıldıktan sonra kalan miktardır. ... 3. Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primlerin % 50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler (İndirim konusu yapılacak primler toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranı yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.).

Eski Hali	6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali
MADDE 89 - Gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden aşağıdaki indirimler yapılabilir: 1. Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgarî ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim ve katkı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim ve katkı payları kendi gelirlerinden indirilir). Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları bir katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgarî ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir. ***	MADDE 89 - Gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden aşağıdaki indirimler yapılabilir: 1. Beyan edilen gelirin %15'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla (Bu şartın tespitinde işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile 63 üncü maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi ve bu bent kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı birlikte dikkate alınır.) mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri (Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim kendi gelirlerinden indirilir.). Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir. ***

3.9- Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler

Katma Değer Vergisi Kanunu'na 6327 sayılı Kanun ile eklenen geçici 30. maddeyle, üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketinin emekliliğe yönelik taahhütleri kapsamında bireysel emeklilik sistemine aktarım amacıyla yapacakları taşınmaz veya iştirak hissesi satışları katma değer vergisinden istisna edilmiştir. Anılan madde aşağıdaki tablodaki gibidir.

6327 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikten Sonraki Hali

GEÇİCİ MADDE 30 - 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun geçici 1 inci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketleri nezdinde 16/4/2012 tarihi itibarıyla mevcut bulunan bu kapsamdaki yurt içi ya da yurt dışındaki birikimler ve taahhütlere ilişkin tutarların kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılması amacıyla taşınmaz ve iştirak hisselerinin (müzayede mahallinde satışı dahil) devir ve teslimi 31/12/2015 tarihine kadar uygulanmak üzere katma değer vergisinden müstesnadır. Bu istisna, aktarılan tutarla orantılı olarak uygulanır.

Maliye Bakanlığı, bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

3.10- Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nda Yapılan Düzenleme

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nda, 6327 sayılı Kanun'la 4. maddesine yapılan ekleme ile, katılımcıların bireysel emeklilik hesaplarına yapılan Devlet katkısının veraset ve intikal vergisinden istisna olması sağlanmıştır. Düzenleme 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4- DEVLET KATKISI

Devlet katkısı olarak katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları, katılımcıların ödediği katkı paylarının % 25'ine karşılık gelen tutardır. Devlet tarafından ödenecek olan Devlet katkısı tutarı yıllık toplam asgari ücretin % 25'i üzerinden hesaplanan tutarı aşamaz. Dolayısıyla asgari ücreti aşan Bireysel Emeklilik Sistemi katkı payı ödemelerinde Devlet katkısı yine asgari ücretin % 25'i ile sınırlı olacaktır. Azami tutarın hesabında dikkate alınacak yıllık asgari ücretin hesaplanmasında ise yılın ilk ve ikinci altı aylık dönemleri için belirlenen brüt asgari ücret tutarları ayrı ayrı dikkate alınır.⁵

Örnek 2: 2013 yılında toplam 3.600 TL katkı payı ödeyen biri için Devlet katkısı 900 TL (3.600 TL x % 25) olarak hesaplanacaktır. Ancak 15.000 TL katkı payı ödeyen biri için Devletin ödeyeceği ek katkı payı 15.000 TL'nin % 25'i yerine, 12.000,60 TL'nin (yıllık asgari ücret) % 25'i olan 3.000,15 TL olacaktır. ⁶

Devlet katkısı kişinin ödediği tutarın % 25'i olsa dahi bu tutarın tamamına hak kazanılması için kişinin emekli olması, vefat veya maluliyet dolayısıyla sistemden ayrılması gerekliliğidir. Sistemden emekli olmak için ise en az 10 yıl sistemde bulunmak ve 56 yaşını tamamlamak şarttır.

Yukarıda belirtilen şartların sağlanmaması halinde ise kişi sistemde kaldığı süreye göre bu tutarın belirli orandaki kısmına hak kazanacaktır. Devlet katkısının hak edilecek kısmının tespitinde dikkate alınacak süreler aşağıdaki gibidir:

- En az 3 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve varsa getirilerinin % 15'ini,
 - En az 6 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve varsa getirilerinin % 35'ini,
 - En az 10 yıl sistemde kalanlar Devlet katkısı ve varsa getirilerinin % 60'ını,
- almaya hak kazanacaklardır.

⁵ 29.12.2012 tarih ve 28512 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelik

⁶ <http://aykutdurdagi.com/6327-sayili-kanunla-bireysel-emeklilik-sisteminde-yapilan-degisiklikler/> Erişim Tarihi : 29.04.2013

Bu şartlar dışında ayrılan katılımcıların Devlet katkısına ilişkin hesabındaki varsa hak kazanılmayan birikim tutarı, genel bütçeye gelir olarak kaydedilir ya da katılımcılara yapılacak Devlet katkısı ödemesine mahsup edilebilir.

Aynı zamanda sisteme daha önce katılanlara Devlet katkısına hak kazanmaya esas süresinde dikkate alınmak üzere 01.01.2013 tarihinden itibaren 3 yıl (01.01.2016 tarihine kadar) sistemde kalmak koşuluyla 3 yılın sonunda bir defaya mahsus olmak üzere;

- Sistemde 3 yıldan fazla 6 yıldan az bulunan katılımcılara 1 yıl,
 - Sistemde 6 yıldan fazla 10 yıldan az bulunan katılımcılara 2 yıl,
 - Sistemde 10 yıldan fazla bulunan katılımcılara 3 yıl,
- süre eklenir.

Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından kişilere ait hesaplar incelendiğinden, farklı emeklilik şirketlerinde hesabı olan ve katkı payı ödemesi yapan kişilerin herhangi bir işlem yapmasına gerek bulunmamaktadır. Emeklilik şirketlerinin gönderdiği bilgiler doğrultusunda Emeklilik Gözetim Merkezi hesaplamayı yapmakta, kişinin ilgili hesabına Devlet katkısı yatırılmakta ve yukarıda sayılan üst sınırlar bu kişiler için de aynen geçerli olmaktadır. Sözleşme bazında Devlet katkısı, ilgili ayda sözleşme başına ödenen katkı paylarına göre hesaplanır ve toplam Devlet katkısı katılımcının sözleşmelerine paylaştırılır.⁷

Devlet katkısı bireysel katılımcılar için geçerli olup, işverenler tarafından ödenen katkı paylarını kapsamamaktadır. İşveren tarafından çalışan adına ödenen katkı payları, eski sistemde olduğu gibi ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılabilecektir. Ancak ücretle ilişkilendirilmeksizin gider yazılacak bu katkı paylarının, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin % 15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşmaması gerekmektedir. Bu tutarı aşan bir ödeme yapılması durumunda ise aşan kısım ücret olarak brütleştirilmek suretiyle bordroya dahil edilecektir.

5- SONUÇ

6327 sayılı Kanun'un öncesinde katılımcılar, vergi mükellefi olmaları durumunda ödedikleri katkı paylarını vergi matrahlarından indirim konusu yapabilmekteydiler. Yapılan köklü değişiklikle bu uygulama kaldırılmış, yerine işverenler tarafından ödenenler hariç olmak üzere, katılımcılar tarafından ödenen katkı paylarının % 25'i oranında Devlet katkısı hesaplanması yönünde bir uygulama getirilmiştir.

Eski uygulama, sadece vergi mükelleflerinin ödedikleri katkı paylarını belli sınırlar dahilinde vergi matrahlarından indirmesine izin vermekte, diğer katılımcılar bu avantajdan faydalanamamaktaydılar. 01.01.2013 tarihinden itibaren söz konusu uygulama sonlandırılmış, yerine Devlet katkısı yöntemiyle vergi mükellefi olmayan öğrenci ve ev hanımı gibi daha geniş bir kitleye avantaj sağlayacak yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizin önemli bir sorunu haline gelen cari açık tasarruf açığı anlamına gelmektedir⁸, tasarruf açığının da çözülmesi için uzun vadeli bir modele ihtiyaç vardır. Bireysel Emeklilik Sistemi de bu modellerden birisidir. Tasarruf bilincinin gelişmediği hatta son 10 yılda giderek azaldığı ülkemizde, ta-

⁷ <http://aykutdurdagi.com/6327-sayili-kanunla-bireysel-emeklilik-sisteminde-yapilan-degisiklikler/> Erişim Tarihi : 29.04.2013

⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/22783295.asp> 11.03.2013

sarruf bilincini de geliştirip tasarrufların artacağına inanılarak yapılan bu düzenlemelerin, hem bireye hem de Devlete getiriler sağlaması öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
- 29.12.2012 Tarih Ve 28512 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelik
- Devlet katkısı rehberi (<http://www.egm.org.tr/?pid=771>)
- Emeklilik Gözetim Merkezi İnternet Sitesi (<http://www.egm.org.tr/> Erişim Tarihi: 29.04.2013)
- Gelir Vergisi Sirküleri/85/2012-7/Bireysel Emeklilik Sistemi-4
- <http://aykutdurdagi.com/6327-sayili-kanunla-bireysel-emeklilik-sisteminde-yapilan-degisiklikler/> Erişim Tarihi: 29.04.2013
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporu – Kasım 2011 (<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/finist/finistikrar2011.php>)
- Yapı Kredi Emeklilik Genel Müdürü Taylan Türkölmez, Hürriyet Gazetesi Röportaj (<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/22783295.asp> Erişim Tarihi 11.03.2013)